

Širvintų centrinė "biblioteka"

liaudies
dailininkė
Exileckierė

Širvintos, 1988

Turinys

Ižanqa.

1. Ž žmoqu iš arčiau pažvelqus...
2. Prisiminimai iš mano gyvenimo metų. Gyvenimo puslapiai.
3. E. Pileckienės eileraščiai.
4. Muotraukos

Medžiagą į vietą surinko: V. Paulauskienė
Apipavidalino: D. Kanevičienė

Y ūmoqu.
is arčiau
pažudelqus...
g

Emilija Pileckienė

...Visada žemėje per mažai gerų žodžių-meilės, tiesas ir dėkin-gumė žodžių. Mes dažnai taip ir išsiskiriame, nepasakę jų vienas kitam, nusinešame, užgniaužę jues save širdyse. Praeiname abejingi pre-medį, paukštį, pre žydintį rugą ir pre kenčiantį žmugų, tarytum ne vienes žemės broliai, ne vienos saulės vaikai būtumėm..."

Just Marcinkevičius.

Nenumaldomai bėga laikas, kasmet vis labiau sidabruedamas plaukus, įbrėždamas veide vis gilesnės raukšlės. Ilgėliau bendrauti teko tik perą kartą, tačiau visai užtenka, kad pajustum iš jos sklindančią sieles šilumą. O ir žodžių sklandumas, graži liaudiška tarmė iš karto patraukia.

Nesistengiu aš(aut.)jos klausinėti. Ji pati lyg pasinérusi į telimus prisiminimus prisimena tėveli, kuriam jaučia didžiulę pagarbą ir meilę. Pasakėja, kaip jisai vėdavosi ją, visai dar mažą mergaiciukę į pievas, mišką ir aiškindavo paprastus gamtes dėsnius: kada medžiai atgimsta, ar jie jaučia, kai plėšomos jų šakos...

...Emilijos vaikystės pievės išbraidžietos Anykščių rajone, Kuklių apylinkėse. Abu jos tėvai anykštėnai, kilię iš dainų ir padavimų krašte. Senelis buvo liaudies skulptorius-ivairius dievukus, velniukus, rėčkutes, šaukštus iš medžio drožė. Jo skulptūrėlės buvo vieninteliai žaislai, kuriuos Emilija susirikiuodavo, kruopščiai surūšiuodavo ir žaisdavo tarsi su brangiausiomis muziejaus vertybėmis. O kiek būdavo ašarų ir nuesjaudų, kai neklaužades broliai jues suardydavo. Dėdė buvo žinomas pynėjas (iš vytelių), ir kas pas jį nuvažiuodavo, išsirinkdavo sau tinkamą krepšeli.

Gal iš čia ir meilė viskam kas gražu? Gal tėdėl ir teptuką pamė i rankas, gal tėdėl taip pamile medį ir viską iš je?

Nors sūnus Petras imžinieriumi dirba, bet sedė nameliui baldus manes rankes sukūrė. Jam jie brangūs ir nepakeičiami. Sukala pati ir būdą šunyciui, ir kresni sumūryti moka, staleli televizoriui pasidarė, levas, knygų spintą. Jis gyvenimas nelepinė. Tėdėl daug ką išmoko. Teko siūti paltus Kaune, privačioje siuvykloje, vėliau materiškų rūbų siuvykloje. Dirbo Geltonų ambulatorijoje registratore. Vaikams paaugėjus, gyvenimui lengvesniams pasidarius, nuėjo dirbtis į Kultūros namus direktore. Ne specialistė buvo, bet kokių vaidinimus pastatydavo, kokią gegužinės surengdavo, kokią dainas sudainuodavo. Tačiau gyvenime kartais ne vien deinuoti tenka. Mirus vyru, dirbusiam kelių meistru, Emilija, apgydžiusi savo skausmą, nuėjo dirbtis jo vietėn. Darbas nelen-

gyas, tačiau suprantamas, nes ir anksčiau dirbtą ranka ranken. Dokumentacija buvo jai ne naujiena, o ir tarp žmonių visą laiką. Nebuvo kada liūdėti.

Jau brandaus amžiaus sulaukusi kartu su vaikais ji baigė septynmetę vakarinę mokyklą. Svajojo mokytis medicinos sesele. Vienas po kitos iš gimtoje lizde išskridė vaikai. Negandos ši trešimą sutrukė. Tačiau gyvenime smūgiai nepalaužė moters.

Sūnui ir dukrai pakalbinus, ji nedrąsiai, jau išėjus p užtarautą peilį imasi tapyti. Ir tikrai iš jės paveikslų sklinda taip gerai pažįstančių vertybų šviesa. Kiekvienas žmogus jės pasigendame, jės reikia būčiai įprasminti, sielai praskaidrinti.

Sėdime abi bibliotekos muzikos svetainėje priešais jės tapytus paveikslus. Dažnai ji papuošia mūsų darbovietės sienas. Ilgai prašyti nereikia. Pati atsiveža, pati apibūdina kiekvienu.

Jės paveikslai, tai nuotaikų, išpūdžių, sieles pagimdyti kūrimai.

-Žiema, be saulės negaliu tapyti. Neryškios spalvos. Tuomet stengiuosi nudirbti įvairius ūkinius darbus: lepau, klijueju, remontuju, bet daugiausiai - staliaus darbais užsiimu^I.

Aš piešiu ne skubėdama, įdėdama į save kūrinį visą tuometinę nuotaiką. Ėjau kartą sutemus palauke ir pamačiau teli teli spinksinčią žiburėli. Širdi suėmė teks ilgesys, kažkė nepasiekiamas, kažkė tolimes, lyg vaikystės... Žedžiai nenusakoma. Ėmiausi piešti. Gimė nauja drebė.

Visur ieškau grožio: gaiviamo medžių žalume, gélės žiede.²

Vasarą ji tapo verandeje, žiemą - virtuvėje, paveikslus džievi na kambariye. O kai širdyje gimsta naujas sumangymas, ji paprastai palydi ir eiléraštis, kuris tarsi ir nusake jės būsimę darbų prasmę. Kartais jie išspausdinami ir rajoniniame laikraštyje. Prieš nutapydama vieną iš paskutiniųjų darbų - paveikslą "Ramybė", sukūrė ir ketureili:

Neramiajā minti dar toliai vilieja
Nusiti, nubėgti laukų takeliu
Pavargus nurimti, prie žemės priglusti,
Priglusti - uženūsti pavėsy beržu...

I) Bakūnienė S. Tiesianti tiltus tarp praeities ir dabarties. Lenino vėliava. - 1987. - Grudžio 26.

2) Ten pat.

Kitus eileraščius rasime prieduose. Ispūdžiai iš kelionės į pajūrį padėvaneje paveikslą "Laukimas". Iš vaikystės iškylantys vaizdai-paveikslas "Maktigė", "Téviškė".

Šeimyninė genealoginio medžio tema perkelta į drobę "Gyvenime taka^{sg}". Jame E.Pileckienė-selis, šakemis dengianti save šeimą nus visų negandų, gyvenime vėtrų.

Dukres papasaketi kelionės į pietus įspūdžiai tapo impulsu kalnų peizažui. Menininkė ji pavadino "Kalnai švyti". Keliaudama po gražiasias Dzūkijos apylinkes su išlakiomis pušimis ir žydrėmis ežerų akimis, Emilia parsivežė dar vieną sumanymą, kurį paveikslę pavadino "Dzūkija".

Beveik visi šie paveikslai pabuvėjė rajone mokyklose, bibliotekose, liaudies meno parodose. Labiausiai jie vertina žinoma visi trys Emiliijos vaikai. Pavieikslai puešia jų butų sienas. "Ne tedėl kad mana būtų atradusi kažin kokią "amerikas", nebūta ar negirdėta...!" Savaime aišku, kad jie brangūs tedėl, kad mamos ranka piešti.

Tapo E.Pileckienė jau daugiau kaip dešimt metų. Nupiešta ne maža drobių. Daugiausia gamtos vaizdai, peizažai. Namuose jų pasilikę nedaug.

- Kai drobę padėvaneju-man jės nė kiek negaila, nes žinau, kad ji išliks žmonių širdyse ir atminty. Okai vieną kitą paveikslą parduodu (Juk reikia nusipirkti melbertą, dažų, teptukų, malkų, kitų būties reikmenų), tai jaučiuosi ne smagiai, tarsi save išduečiau^I).

Nekaupia E.Pileckienė tė, ką padarė. Išdalina žmonėms. Džiaugiasi labiausiai, jei paveikslai patike.

Jau daug metų E.Pileckienė gyvena Gelvenuose. Čia jės antroji téviškė. Čia ją gerai pažista miestelio žmonės, čia jės išvaikščiati keliai kelėliai, žinomi ir įamžinti gražiausiai ir brangiausiai kampeliai.

Gyvena Emilia niekada nesibardama su kaimynais, nesiveldama į būties smulkmenas. Kam tė reikia, kad saulę užtemdytu. Gyvena sau paprasbai, nuoširdžiai, bendraudama, dalindama širdies šilumą ir paprastą nuoširdumą. Ję dažnai lankė moksleiviai. Papasakoja ji apie praeiti, gamtos grožį, noko mylėti kiekvieną téviškės kampeli, saugoti jį. Paredo jii ir paveikslus, papasakoja kaip jie gimsta.

I) Lenine vėliava.-1988.-Gruodžio 26.

I) Lenine vėliava.-1988.-Gruodžio 26.

Drisiminimai
iš mano gy-
venimo metu.
Gyvenimo
puslapiai.

Prisiminimai iš mano gyvenimo metų.

GYVENIMO PUSLAPIAI

Aš gimiau 1919 m. vasaris 1d., Anykščių rajone Kurklių miestelyje darbininkų šeimoje. Aš buvau pirmagiminis vaikas Čižų Mykėle ir Uršulės šeimoje. Mane tėvas kiles buvo iš amatininkų, o motina-iš valstiečių. Kai aš gimiau, mane tėvas dirba fotografu ir iš to gyvenome. Kas pirmiausia įsiminė mano vaikystėje. Tai mūsų namelio sienos. Jės buvo išklijutes raidėmis. Didelėmis ir mažomis. Spalvetėmis ir juodėmis. Man tuo metu buvo treji metai. Ir tie ženklai, teis raidės, mane labai demine tuo, kad prie jų priėjės tėtis skaitydave. Ir aš redydamas pirstu į raidę įkiriavai klausinėdavau "Kekia šita? Kas čia?". Tėvas man skaitytė ir aiškinė raidžių prasmę. Per tą žiemą ne tik aš, bet ir mano mama išmoko skaityti. Anksčiau ji beraštė buvo. Keturių metų būdama aš laisvai skaičiau elementarių. Tėvai vėliau pasakodavė, kad sienos mūsų trubelės buvo išklijutes laikraščiais. Ir kad aš iš jų skaityti išmokau. O man pačiai atredė kad skaityti aš visada mokėjau ir niekad nesimeikiau. Aišku, buvau per maža tuo metu, kad supraščiau, ką reiškia mokytis. Viskas gavesi savaimė, kad supraščiau, ką reiškia mokytis. Viskas gavesi savaimė, be jokių pastangų. Po karos susikūrusi Lietuvos vyriausybė vedė žemės reformą. Dideli dvarai buvo mažinami, paliekant tik centrus. Nusavinta dvarų žemė buvo skirsiama sklypais ir parduodama išsimekétinai. Mane mama būdama valstietė, labai norėjo turėti nuo savos žemės sklypą. Prikalbėjo tėtį pardusti namus Kurklių miestelyje ir pirkti žemės sklypą. Žemės pardavimas vyko burtų kelių. Mums žemės sklypas atiteko keturiolikes hektarų dydžio. Nkmergės apskrityje Gelvenų valsčiuje Durpėnų kaime. Žemė atiteko labai prasta, pelkėta, apaugusi mišku ir krūmokšniais, iš buvusių dvaro ganyklų. Jeigu taip palyginus, tai panašu į dabartinių raistų draustinių. Viena kas pasisekė, kad nuo miestelio atstumas vieno kilometro. Visas tas kilometras iki pat miestelio buvo apaugęs mišku. Pirmą namą pradžiai mums įsikurti tėvas pastatė iš melio drėbtinę, kuria žmonės vadino muravanka. Tuose metu jau buvo gimus brolių Mykolas ir mūsų šeimą sudarė keturi žmonės. Aš tik vėliau supratau, kaip sunku tėvams buvo įsikurti. Paramas iš niekur nebuvė, nes tėvė tėvai jau mirė buvo, brolių irseserų irgi nebuvė, nes tėvas buvo vienas vaikas šeimoje. Be to jis visą laiką augęs ir gyvenęs miestelyje. Viena gerai, kad tėvas buvo išsilavinęs žmogus. Jis buvo baigęs rusų progimnazijos keturias klases. Gerai mokėjė keturias užsie-

nie kalbas, nes buvo gyvenęs ir dirbęs prieš pasaulinį karą fabrikusse Liepojuje ir Leningrade. Karę metu teko pabūti vokiečių belaisvėje. Gal jam tas ir padėjo įveikti visus sunkumus, kad ūkis nepateko į varžytines. O man vaikui penkių metų nei vargai, nei turtai neturėjo jokių reikšmės.

Aš buvau augusi miestelyje. O čia patekau į visai nematyta miškų pasauli. Tai nustabūs mane vaikystės metai, kuriuos sunku aprašyti. Man tuo metu atrodė, kad aš nuklydau į užburta karalystę į pasaką. Gamta, tarsi nustabaus grežio knyga, atsiskleidė prieš mane savo paslaptингumu, gyvastimi ir grežiu. Kartą aš paklausiau tévą, ar gyves gélės. Tėtis pasakė, kad visa gamta gyva. Jis daug ką aiškinė apie gamtą. Jis man tada pasakė, kad ir medžiai gyvi, skausmą jaučia, nes rūpestingai gydo savo žaizdas perspėjė mane, kad be reikalė laužyti medelių, skinti gélės nevalia. Nuo to laiko aš labai pamilaু gamtą. Visi žaislai, kuriuos aš turėjau, nušlankė mano akyse. Dėl to, kad jis buvo negyvi. Aš, bégiedama po mišką glėstydavau medžius, bučiuodavau gélės, kalbindavau paukščius ir žvéreliaus. Ypač idomus man buvo apuskas. Jis dienos metu tupėjo eglėje ir žiūrėjo savo didelėmis gražiomis akimis. O aš žiūrédavau į jį ir galvejau, kad tai miške žmogeliukas. Nuo to laiko aš niekad be reikalė nebeskinu gélų, nelaužau medelių, nebaidau paukščių ir žvéreliau. Visada mišku vaikštai ir vaikščiodavau tyliai-kaip šešėlis, išiklausydama į lapų šlamesi į miške dainą. Artėjant au drai miškas susidave kažkaip kitaip. Man atrodydavo, kad net medžiai susiglaudavo. Miške atsirasdavo prieblaude. Ir baukšciai klykdavo paukšciai grįžę į savo lizdus. Po lietaus miškas atgydavo. Medžiai šlamédavo švelniai ir tyliai. Mišku nuvilnydavo laimingi linksmi miške daina. Tai laimingiausias mans vaikystės dienos. Net ir šiandien, po daugelių metų eidama į mišką aš jaučiu tokį jausmą, lyg tai į namus pareičiau. Rudenį aš stebėjau, kaip rūpestingai miškas rusias žiemai. Taip metais žiema buvo šalta ir gili. Mes su broliuku visą žiemą praleidome ant kresnies klausydami vėjo dainos kamine. Retkarčiais tėtis atnešdavo man pasakų knyguciu, kurias noriai garsiai skaitydavau. O kai pas mus ant kresnies atsirasdavo tėtis, tuomet jis garsiai skaitydavo mes klausémės. Tai būdavo dažniausiai šventvakariais. Atėjus vasarai, prasidėjo nauja namo statyba. Vyrai pjovė lentas, tašė medžius, mes rinkome skiedras, kravėme į rietuves. Tas darbas mums labai patiko. Bet tą vasarą mūsų senelis, metines tévas atvedė mums karve su veršiuku, kuriuos reikėjo ganyti. Turėjome arkli bet su juo jokios bédos nebuvę, kur jis paleisi ten ir rasi, tėtis sakydavo fronto arklys.

O su karve tikra bėda. Aiškink neaiškink vistiek i pasėlius ilis. Per ją nus mamos ne kartą ir rykštė kliuve. Nus tų metų visa mane vai-kystė prabėgo bėgiejant paskui gyvulius. Kai man suėje aštuoni metai, vėlai rudenį, kai uždarėme gyvulius i tvartą, tévas nuvedė mane į mokyklą. Gelvenyse buvo liaudies pradinė mokykla keturių skyrių. Mokytis man sekési, labai įdomu buvo. Mūsų mokytoja Elzé Riaubaitėlabai gera buvo, dažnai dusedavo, iš save bibliotekos knygų pasiskaityti. Tą žiemą gimė brėlis Lucius, gržtus iš mokyklos, reikėjo ji prižiūrėti. Po poros metų gimė Algirdas. Kai aš baigiau pradine mokyklą mūsų šeimoje buvo aštuoni žmonės. Turėjome skolų-tai už žemę ir banke tévas buvo paskelintis tris šimtus litų, naujė name statybai. I manė prašymą leisti manė teliau mokytis atsakė neigiamai. Jams žedžiai buvo tekie, ... Labai neréčiau leisti tame mokytis i Ukmergės gimnaziją, bet mūsų nerū maža. Reikia turėti pinigu, o jų pas manė nėra. Atleisk man veike už tai rūscią tiesą kurią tau pasakiau, ir téve skruestais nuriedėjo ašara. Aš viską supratau ir nepykau. Susiradau draugus, kurie gimnazijoj mokësi. Iš jų gaudavau knygų kurias manė demine. Tai istorijos, geografijos, astronomijos, fizikos, geometrijos ir matematikos vadoveliai. O gramatikos nemégau, man atrode, kad tai betikslis mokslo tie visi sintaksės kalbiukai. Taip žmogus kalba, taip jis ir rašyti gali, be jokių mokslo. Tik vėliau supratau, kad įvyko klaida gana didelė, kurias neįmanoma ištisytis. Neveltui žmonės sake, pripratimas už prigimimą blogiau.

Man pasisekė gyvenime, kad aš turėjau įdomų ir gerą téva. Jis buvo man ne vien tévas, kuris duoną aprūpina. Jis man buvo ir vyresnis draugas, kuris išmokė mane mąstyti. Daug neaiškių problemų jis padėjo man išspręsti. Ačiū jam už tai, nors jis gyvujų tarpe seniai nebéra. Bet ir šiandien, sunkią gyvenimą valanda, je patarimai ateina į galvą iš ten iš vaikystės.

Man jau buvo keturiolika metų, kai vieną kartą tévas pasakė - žinių ka, dukra, aš tau patarčiau išsigyti amatą. Kalbėjau su kriauciumi Jurkūnu. Jis sutinka išmokyti siuti per du metus. Pirmus jie tame mokys, antrus teks už mokslą atidirbtis. Aš pagalvojau, amatas gyvenime praverės ir téve pasiūlymą priėmiau, nors apie siuvėjos amatą anksčiau aš neskada negalvejau. Kai baigësi sutartas laikas aš jau galėjau siuti savarankiškai, bet tam reikėjo turėti siuvamąją mašiną, ir vėl susidare pinigų trūkumo problema. Tuose metu jau buvo šešiolika metų. Aš išvažiavau į Kauną užsidirbtis pinigų. Kaune teko matyti eilutes stovinčių žmonių prie darbė biržes, laukiančių darbė. Man pasisekė po trijų dienų išdarbinti kailinių paltų siūvykleje, kuri vadinosi, firma "Nort", tai Jankauskas.

Jane siuvykla Kęstučio gatvėje, o je žmona Laisvės alėjoje turėjo kai-linių paltų pardustuvę, kuriai mes ir siuvome. Siuvami paltai buvo iš ruse ruonių, karakulie, ketike kailių. Tę mete peniams. Čia susipažinau su sun-kia ane mete darbininko dalia. Už darbą mokama buvo labai mažai, o darbo dienos ilgis buvo dylikes valandų. Čia atidirbusi metus laiko, susira-dau Ukmergės gatvėje pas Stašauskaitę Jadvygą geriau apmokamą darbą. Čia buvo siuvamos suknėlės gatavų rūbų pardustuvėms. Mokėjo nuo išdir-bie. Ir buvo galima uždirbti iki trijų litų per darbo dieną. Tą vasarą Kaune įvyko darbininkų streikas kuri man teko matyti. Prieš tai politike aš niekada nesidomėjau. Tūkstantis devyni šimtai trisdešimt aštuntais metais užsidirbusi reikiama sumą pinigu aš sugrižau į téviškę, nes émė jaustis neramumai, buvo kalbama apie greitą perversmą bei karą. Sugriž-usi nusipirkau siuvamą mašiną "Žinger" ir émiausi savarankiškė darbe. I940 metais Lietuvosje buvo atkurta Tarybų valdžia. Vyko dideli persitvar-arkymo darbai, valdžios vairą į save rankas paéme darbininkai.

I941 metais gegužės šeštą dieną aš apsivedžiau su Pilecku Vincu. Mūsų santuoka įvyko jau metrikacijos biure. Mano vyras tuo metu dirbo Gelvenų ūkinį prekių pardustuvėje pardavėju, man irgi darbas gerai se-kési. Atrodė viskas gerai-buve duones, buvo prie duones. Laimingas gyven-imas čia pat, bet je iš vis nebuvę. Man liepsnėjo Didysis Tévynės karas. Vokiečiai įsiveržė į Lietuvą. Jie žiauriai susiderdavo su tais, kas ba-nė priešintis. Be jokių kaltės buvo žudomi žmonės. Ypač žiauriai elgėsi su žydų tautybės žmonėmis. Baisių, siaubą keliančią dalyką teko tuo me-tu matyti ir pergyventi karę metais. I942 metais mes su vyru išvykome gy-venti į Musninkų apylinkę, Smailių kaimą pas ~~nam~~ vyro tévus, ten ir gi-mė dukra Regina I943m. gegužės 20d. mūsų pirmagiminis pačiuje karę audre-ję. Sekančiais metais Tarybinė armija išvijo vokiečius ir paskelbė Lie-tuvosje mobilizaciją. Buvo šaukiami vyrai papildyti Tarybinės armijos gretas. Tu metu likimas žadėjo antrą kūdikį. Vyras laukė sūnaus, nes iš-eidamas į frontą manęs prašė, jeigu sulaiksime sūnaus duebi Vince var-dą, jeigu negrižčiau bus mano vietoje. Mums gimė dukra Palmyra. I945m. gegužės 9d. karas baigėsi. Tai laimingiausia diena mano gyvenime. Ačiū lik-kimui iš fronto vyras sugrižo. Po karę tvérēsi kelukiai ir Tarybiniai ūkiai. Aš įstojau į "Meletovė" varde kelükį. Šiuo metu ten Vileikiškių kelukis. Vyras dirbo keliu meistru, Musninkų ruse. Po karę buvo labai sunkūs ir neramūs metai, visku stige. I949m. gegužės 19d. gimė sūnus Pet-ras. Vyresnieji dukra jau lankė Vileikiškių aštuonmetę mokyklą. Septynių metų sulaukusi ir antroji. Šeima augo poreikiai didėjo. Reikėjo galvoti kaip toliau gyventi. Bendras biudžetas su tévais jau mums buvo nepate-

Gelvėnyse iš kelūkio pirkome puse namo, jis jau buvo senas avariniame stovyje. Reikėjo naują statyti. 1956 m. vėl persikėlėme į Gelvenus gyventi. Čia jau ir sūnus émė lankyti mokyklą. Aš išidarbinau Gelvenų ambulatorijos, atlyginimas buvo dar tuo metu labai mažas. Vyras perėjo iš Mūninkų į Gelvenų kelią rusčią dirbti vyr. meistre pareigose. Aš émiau lankyti vakarinę jaunimo septinmetę mokyklą, kurią baigiau sekmingai. Sava-jau baigti vidurinę. Mes pradėjome naujo namo statybą. Iš valstybés reikėjo imti septynių tūkstančių rublių paskolą. Reikėjo dirbti už du, kad galėtum visus planus iigyvendinti. Prisidėjė ir visuomeninis darbas. Buvau išrinkta mokyklos tévų komiteto pirmininke, ligoninės darbuotojų preforge. Kultūros namuose būvau aktyvi saviveiklininkė. Regina baigė vidurinę, išstojo mokytis į Vilniaus medicinos mokyklą. Palmyra į Buividžių technikumą. Visų tų rūpesčių neatlaikė mano sveikata teko metus laikė prieleisti ligoninėje. Grįžusi iš ligoninės mokslo atsisakiau.

Visi trys mūsų vaikai tuo metu jau mokësi Vilniuje. Visiems trimis reikėjo paramos, ne lengva buvo mudviems su vyrų, nes ir skolą už namą kas ménési reikėjo išmokëti po 36 rublius. Bégė metai, atlyginimai buvo padidinti. Gyventi buvo lengviau. Baigë mokslius abi dukres, apsivedė, pagal specialybę gavo darbus, gavo butus. Sūnus mokësi Vilniaus inžineriniame institute. Aš iš ambulatorijos perėjau dirbti į kultūros namus direktore. Darbas sekësi labai gerai. Susibûrė darnus didelis saviveiklininkų bûrys, iš keturiolikos saviveiklos ratelių. Statéme daug dramos veikalų. Tai Tadas Blinda, Priežlenda, Petras Kurmelis, visų čia nesuminësi. Tam mano darbui reikėjo dekoracijų, o jų nebuvë iš kur gauti. Pabandžiau pati piešti. Žiūriu kad išeina neblogai. Tai buvo pirmieji mano tapybos darbai. Dirbti buvo linksma ir gera. Aš labai mylėjau žmones. Žmonës mylėja mano. Šeimes biudžete reikalai irgi taisësi, baigëme išmokëti valstybei skolą. Atradë mums, kad artėja laiminga ramaus gyvenimo diena. Bet ir ši kartą likimas negailestingai pasišaipë iš mūsų svajonių. Netikëta vyrë mirtis. Sudaužë ir sugriovë gražių svajonių pilį.

Mano vyras kaip žmogus, labai geras buvo. Mudu gerai sutarëme gyvenime. Ir labai mylėjome vienas kitą. Netekimė skausmas visą nėrą dainuoti ir šekti išstumé iš mano gyvenime visam laikui. Atsisakiau kultūros namuose darbų ir išėjau dirbti į vyrę darbevię kelių meistrų. Kelių meistre darbas man buvo gerai žinomas. Tankiai teko vyrui talkininkė auti tvarkant paskyras matyti kelių planus, bendrai su kelių valdyba mus jungë, ilgi vyrę gyvenime metai. Į kelių valdybą dirbti atėjusi pasi-jaučiau savu žmegumi. Nors čia darbas buvo sunkešnis. Bet darbe vieta kiek dieną nauja. Laukai, miškai ir pievos, kaip toj dainoj, padėjė gydy-

ti ilgesio skausmą. Per tūs metus sūnus baigė institutą. Atitarnavę armijoje. Apsivedė dirba Vilniuje Valstybiname plane komite, kelių statybos skyriuje. Aš išėjau į užtarnautą peilsi. Atsiradę laisvę laiką, kuri paskyriau tapybai. Dirbdama kelių meistre, važinėdama po mūsų rajoną, pastebėjau kaip staiga émė nykti mūsų gamtos grožis. Aš panorau sustabdyti praeivį prie save drobių ir paradyti ka mes netekome, ir ka aš ilgiuesu. Aš dažnai aplankau savo vaikystės vietas. Jei man primena A. Baranauskas "Anykščių Šilelis" likimą. Grįžusi įmu teptuką į rankas ir savo darbuose ieškau dabartyje praeities, laukų grožis ir paslaptingesumas, kad save prisiminimus palikčiau ateinančiams kartoms. Jeigu man pavyktų tai padaryti, aš būčiau labai laiminga.

E.Pileckienė

Gelvonų kultūros namų direktorei Emiliui Pileckienei 72-eji. Anksčiau kultūros namuose ji yra dirbusi apie šešetą metų. Atėjo į juos neįprastai: nei profesija vertė, nei šios srities darbas ypatingai viliojo. Dainavo, vaidino, tapė, kūrė eileraščius. Nors jos menininkės siela ir reikalauja kokio nors išraiškinimo. Menas - jos viduje ir spinduliauja iš jos, kur bedirbtų, su kuo nebenraudut. Ji mėgsta būti tarp žmonių. Semiasi iš jų išminties ir jėgų. Dirba tik ten, kur jaučiasi esantį reikalinga.

E.Pileckienės dar nepažinojau, kai lankiausi Širvintų rajono tautodailinių parodoje, kurioje buvo eksponuojama nemažai šios tautodailininkės tapybos darbų. Atnkreipiau dėmesį į paveikslę pavadinimuis, nesutampačius su tuo, kas, rodos, taip aiškiai pavaizduota. Jie vertė ieškoti gilesnės prasmės. Lobiausiai manė patraukė "Gyvenimo takas": laukai, toluoje - vienės namas, grickyje - nečiai iš kur išniros ir nežinia kur vedantis takelis, vienoje takelio pusėje - gumbuolas ažuolas, kitoj - trys susiglaudę jvairiaamžiai, jvairiaučiai berželiai ir sena obelis; viskas nutieksta gausių jvairiaspalvių saulės spinduliu. Vėliau autorė paaškino, kad paveikslė atsiplindė jos gyvenimas. "Aš tapau ne paveikslą, o dvasią. Tapau pasirinktą pavadinimą, į nieką nežiurėdama, pasitelkusi tik savo vaizduotę." - sakė Emilia.

Sleisti gėri

Emilia Pileckienė parodoje prie
savo darbų.

V. TRUMPICKO nuotr.

Sondra Jokšaitė su Melagėliu

L. VASAUSKO nuotr.

Koks gėtios gyvos, iškalbingos ir ne-paprastai mielos moters gyvenimo keiliai? Toks, kokį nucina visi išvermingieji, mokantieji nepalūžti. Dirbo kolūkyje, ambulatorijoje, kelių ruože. Kartu su vaikais mokësi. Svojojo apie mediciną... 1969-aisiais buvo pakviesta direktoriés pareigoms į kultūros namus. Jau tada piešė (nes nebuvò kam) dekoracijas pačios režisoriuems spektakliams "Fadas Blinda", "Petras Kurmelis" ir kt. Tačiau po kelių metų teko atsisakyti kultūrinės veiklos: mirus vyrui, jo darbas kelių ruože ir šeimos rūpesčiai teko jai.

Emilia labai mylėjo gamtą, sielojo-si, matydama, kaip negailestingai ji nio-kojama. Išėjusi į pensiją, pradėjo tapyti. Pirmuosius bandymus patikėjo savo kambario sienos. Dabar ji - tautodailininkų sajungos narė. Daugiau kaip 10 metų dalyvauja parodose.

1989 m. šiandieninis Gelvonų apyl. viršaitis Lioginas Južėnas paprašė E.Pileckienę vėl sugržti į kultūros namus. Apie šį save sugržimą direktoriė papasakojo:

"Pakvietė mane dabartinis viršaitis: Ateik, Pileckien, gal tu rasi bendrą kalbą su jaunimu? Ateau. Visi vieni kitus pažinojom. Man buvo gaila tų dviškai apvogtų vaikų. Kartais jie elgesi nekulčtingai tik dėl to, kad mes nesugebėjome padėti jems tinkamai pasireikšti, išeiti į žmones. Aplėšę nuo savo krtlinės, klykiančius stumëme į darželį, po to - į mokyklą, kur jems buvo aiškinama, kad jie kilę iš beždžionės. Paskui - į kultūros namus. O jeigu jie pasielgavo kaip beždžionės - į miliciją! Kai jauni-mui susirinkus į šokių vakara, pirmą kartą susitikome, aš pirmiausia jų atspra-

šiau: "Mielai vaikai, atleiskite, kad mes jus nuskriaudėme, stengdamiesi atimti iš jūsų visa, kas žmogiška. Atleiskite už mūsų auklėjimo šaltumą, už tai, kad atskyréme jus nuo gamtos, nuo paukščių ir žvėrelių, nuo to didelio visatos junginio, kuriam žmogus turi priklausyti dvasiai ir širdimi. Tai nors dabar stenkimės būti žmonėmis. Padėkite man, o aš padėsiu jums". Ta vakarą pajautau jūs palankumą. Palaipsniu mano jaunieji draugai išmoko gerbti iš kitų gyvenviečių atvykusius, nustojo mušči. O juokanskiau tas, kuris primušdavo kiti, buvo laikomas lyderiu. Mes pradėjome aiškintis, kad Lietuvai neberekia jėgos lyderių, o reikia proto lyderių. Dabar niekas nebesimūša, net jeigu pasitaiko, kad būna išgėrės. Aš labai myliu tuos jaunus žmones, esu dėkinga, kad jie su manim diskutuoja, manęs klauso, gerbia, niekada nepasako blogo žodžio. Netgi tie, kurie buvo laikomi pačiasi blogiausiais, elgiasi nepriekaitingai. Gerai puselei pakariavę, radome bendra kaltą. Stengiausi iš širdies pasikalbėti, o jei reikia - ir pabartii. Visada su jumoru, pasakydama tam momentui tinkančią patarę. Išsišokėliai tekdavo priminti, kad jis atėjo į kultūros namus ir turi eigtis kaip svečias, o ne rodyti kvailumą. Jžūliai besielgiant yra tekę į tai tramdyti: "Maniau, kad tu turi dvasinį pasaulį, kad i jį tereikia pasibeišti. Bet jeigu tu sakai, kad jo neturi, - esi tik keiksmaz odžių iškamša, su taim nėra apie ką kalbėti". Džiauguosi, kad būdavau suprasta. Štai šiaip atėjau į kultūros namus".

Tas atėjimas buvo originalus dar ir tuo, kad direktorė už jaunimą užpirko bažnyčioje šventas mišias ir paprašė savo globotinių jose dalyvauti.

E.Pileckienės požiūris į kultūros namus tokis: jaunimui būtinai turėti vietą, kur galėtų susipažinti, pabendrauti, vieni kitiems pasiodyti, vieni į kitus pasižiūrėti, atstatyti dvasinę pusiausvyrą. Atradu, kad Gelvonų kultūros namai taip tokia vieta. Viršakio liudijimu, atėjus Pileckienei, atsirado traukos centras, telkiantis aplinkinių gyvenviečių jaunių. Į šokį vakarus direktorė niekada nekviečia policijos. Priešingai - pati yra "auklėjusi" išgerusį tvarkos saugotoją.

Kai lankėmės direktorių kabinete, krosnyje linksmai spragsojė degančios malkos. Besidžiaugiant maločių reginiu, Pileckienė pradėjo kalbėti apie simbolinę ugnies prasmę ir pabrežė, kad ugnis turi degti ir žmogaus širdyje.

Gerbiamoji Emilia rašo eilėraštius. Jai rodos, kad rašo visą gyvenimą. Ar spausdina? 1939 m. - Marijampolės laikraštyste, kažkada - Širvintų rajono laikraštyste, tik ne autorės pastangomis. "Specialiai nekuriu, - eilėraščiai patys mane susiranda", - sako ji. Susirado, kai reikėjo kreiptis į jaunimą dėl gyvenimo kelio pasirinkimo. Kai buvo be galos skaudu, kad pasaulis nepriekiausta Lietuvos nepriklausomybės:

*Koks didis, tu, pasauli,
Ir kaip visai maža
Prie Baltijos prigludus
Tėvynė Lietuva.
Ir kiek mažai mums reikia -
Tik tėviškės savos,
Tik mūsų bočių žemės
Ir laisvės nemarios.
Gelvonuose baigiami statyti erdvūs
kultūros namai.*

Viliamas, kad čia dirbs jaunas specialistas, bet kartu būgtaujama, ar jis

sugebės taip bendrauti su jaunimu kaip Pileckienė. Norima, kad jis palükėti, kad įvestų naujai atėjusijį. Paklausta, kaip įsivaizduoja tolesnį kultūros namų darbą. Emilia Pileckienė pasakė: "Reikia, kad tas, kuris ateis į kultūros namus po manęs, mylėtų žmones, turėtų dvasią, būtų nuoširdus. Niccas neturi versti kreivos vagos. Nevalia spjauti vieniems ant kitų, nes visi esame šios žemės vaikai".

Neretai mes pernelg anksči nu-
rašome vyresnio amžiaus žmogų, daž-
nai nepasitikime jaunu. Bet, pasirodo,
kad ir vienas, ir kitas gali prasmingai
darbuotis, jeigu jo širdyje dega ugnis,
apie kurią kalbėjo Pileckienė.

Širvintų rajono Motiejūnų kultūros namuose ji dega jaunos, tik pernai Kultūros mokyklą baigusios SON-
DROS JOKŠAITĖS širdyje. Sondra pažista Pileckienę, lankesi pas ją. Apie ją kalba su pasigérėjimu: "Man Pilec-
kiene - autorėtas. Žavi, kad senyas
žmogus pilnas gyvybės, kunkuliuoja
energija. Juk kartais ir jaunas žmogus
būna užgesęs".

S.Jokšaitė kultūros namuose dirba
meno vadove. Kalnų nenuvertė, bet ir
ji apgyvendino kultūros namuose savo
dvišią, kuri nejučia traukia čia vaikus,
paauglius, jaunimą. Atradu, jokių ypa-
tingų renginių kultūros namuose ne-
vyksta, nėrų gricžtų varkaračių, lan-
kytojų apskaitos. Tačiau yra vieta, kur
galima atrasti kertelę sau. Vienu ateina,
nes nori išmoki šokti valsą, kita - pa-
groti mėgiamu instrumentu arba pasi-
mokyti iš mokinčiojo, treti - padainuo-
ti. Vaidinti čia gali kas nori ir ką nori.
Vakaroja, kai pantsia vakaroti. Atėju-
sieji gali išmoki liaudišką žaidimą.
Gali ir sulžusias duris pataisyti! Vai-
kai čia piešia, pina, lanksto iš šiaude-
lių, žaidžia su lelėmis, vyresnieji patys
jas gamina. Kambaryste, kuriamo gyve-
na lėlės, ant kėdės tupi vaikų numylė-
tinis ir žaidimų dalyvis. Melagėlis.
Sondros valdomas jis bendrauja su vai-
kais.

Kultūros namų direktorių sako, kad
žmogus traukia dossus. Sondros
nuoširdumas. Mergina daug bendrauja
su žmonėmis. Ji dažnas svečių moky-
klose. Aplanko ir senas močiutes, le-
ško, domisi kas ką nėgsta, kas ką gali.
Žmonėms patinka, kai juos kalbina,
kai įvertina jų sugebėjimus. Geras žodis
kelriopai sugrižta. Žiūrėk, jau nori
burtis senos kaimo moterys dainuoti
Advento dainų. Arba štai moteriškė,
prisiminusi senovius ratelius ir dai-
nas, siūlo Sondrai užrašyti.

Pamažu, prisimenant liaudiškajį
kalendorių, atgyja seniciją papročiai.
Net kaimo padūkelių noriai ruošiasi
kalėdojimui. Labai patinka motiejūn-
škiams vakarones, kuriose su savo pro-
gramomis dalyvauja Vilniaus kultūros
mokyklos auklėtinės.

Nebuvo Sondros - nebuvó ir tokio
mielo šurmulio. Kaip įprasta, vykdavo
tik diskotekos... Ji - vienintelė, į kaimą
atvažiavo savo noru. Ir nenusivylė.
Atradu gamtą, žmonių šilumą. Pajuto
jaunimo palankumą. Sako, norėtų tu-
rėti žemės. Paklausta, kas kultūros
darbe jai svarbiausia, nedvejodama at-
sakė: "Reikia išgryninti širdį ir skleisti
geri kitiems".

E. Jileckierés
eilerašciai

Be tapybos aš retkarčiais ir eilėraštį parašau, aš jų nekuriu,
nieškau jie patys mane suranda. Jie į manę gyvenimą ateina kaip daina.

GYVENIMO KELIU

Per miglas, per rūkus
Vedė manę keliai.
Prie šviesos, prie šviesos
Aš veržiuos.
Bet išeiti prie jės
Buvo klaidūs keliai.
Be vilties aš rūkuos
Paklydau.
Ir klajojau ilgai,
Kel nubale plaukai.
Kel pakile aušra
Virš laukų.
Ir gyveniman aš
Jau keliais taip šviesiais
Pavėlavus gyvent
Atėjau.

XXX XXX XXX

SUSTOK ŽMOGAU

Tu sustok pamastyk,
Kančia gimi žmogus.
Kur tiek grožis aplink,
Ir teks giedras dangus.

Ar, kad žemė visa-
Suliepsnetų karu.
Nuo raketų baisių
Nebeliktų žmonių.

Nebeliktų gélės.
Ir paukštelių dainos.
Ką? beveiktum žmogau
Ant uolos negyvės.

TÈVIŠKÈ

Ir graži tu manę, tèvišké gimteji.
 Išdabytą kleniais, upém, ežerais.
 Tave dainą seną jaunas atkartoja.
 Tik naujųjų gryčių nedengia šiaudais.

Jau pilkais arimais, naujes dienes eina.
 Jes laukus šukuoja plienė akèciams.
 Prie naujų sodybų jevarai nerime.
 Sedai nebelusėja drėbulém baltam.

Ir kažkaip panūsta tų senų seklyčių.
 Baldų ištašytų ažuole lentes.
 Nerisi surinkti iš senųjų gryčių,
 Kas yra išlikę praeities anes.

Reikia kad anūkai valti ištašytą.
 Išraižytų raštais kieme vartelius,
 Kad ant stogo nauje vetrunges statytų,
 O sodybos skėstų jevarues žaliues.

XXX XXX XXX

MOTULÈ LAUKIA

Žibék, mažytis žiburéli.
 Kai eš nameliai pareinu.
 Su meile ieškau tavęs vélei.
 Tarp šimtų kaimo žiburių.

Ir šiluma švelnias padvelkia,
 Kai telumej tave randžiu.
~~Tenais matulė~~ Tenais matulė manęs laukia,
 Tu nesidžiaugti negaliu.

KAIP RUDENIO VÉJAS

Gyvenu aš kaip siaučiantis rudenio véjas.
 Kuris blaškes laukais ir miškais per naktis.
 Net lapus nuo šakų, jau jam plėšt įkiréje.
 Perskrietuji mylių, jam nieks neskaitys.

Ir kad verkiantis glūesnis, prie vienišo kelio.
 Ištiesės šakas link aukštybių dangaus.
 Ten kur, mano sukurtos svajonės sparnuotes.
 Padangę žvaigždėtą, dainomis nuaus.

Ir blaškes nerimdamas rudenio vėjas.
 Je niekad ir niekas tenais nepagaus.
 Per vėjus rudenio ištisas dienas.
 Kvates jis, blaškysis, nerimdamas siaus.

SNAIGĖ

Iš kur atskridę snaigė
 Aplinkui blaškes, sukas.
 Ant delno nusileidę,
 Švelni, balta it pūkas.

Žiūriu į ją stebiuessi,
 O ji ištirpti baigia.
 Delne vandens lašelis.
 O kur? balteji snaigė.
 Kel aš žiūriu stebiuessi.
 Iš kur jis atkeliaave.
 Nuo delne šilte mano.
 Lašelis išgaravę.

SVAJONĖ

Neramiajų minti.
 Dar teliai viliuja.
 Nueiti, nubėgti
 Laukų takeliu.
 Pavargus nurimti
 Prie žemės priglusti.
 Priglusti užsnūsti,
 Paunksnėj beržą.

PASAKĖCIA „OŽYS”

Pasigavau aš balta eži.
Ir mėkiau saugot-
Gamtoje grėži.
Sakiau neskink lankoj gėlių.
Ragais netrink,
Beržams žievių.
Nors eži mėkiau,
Daug dienų,
Ožys paliko, ežiukų.

E.Pileckienė

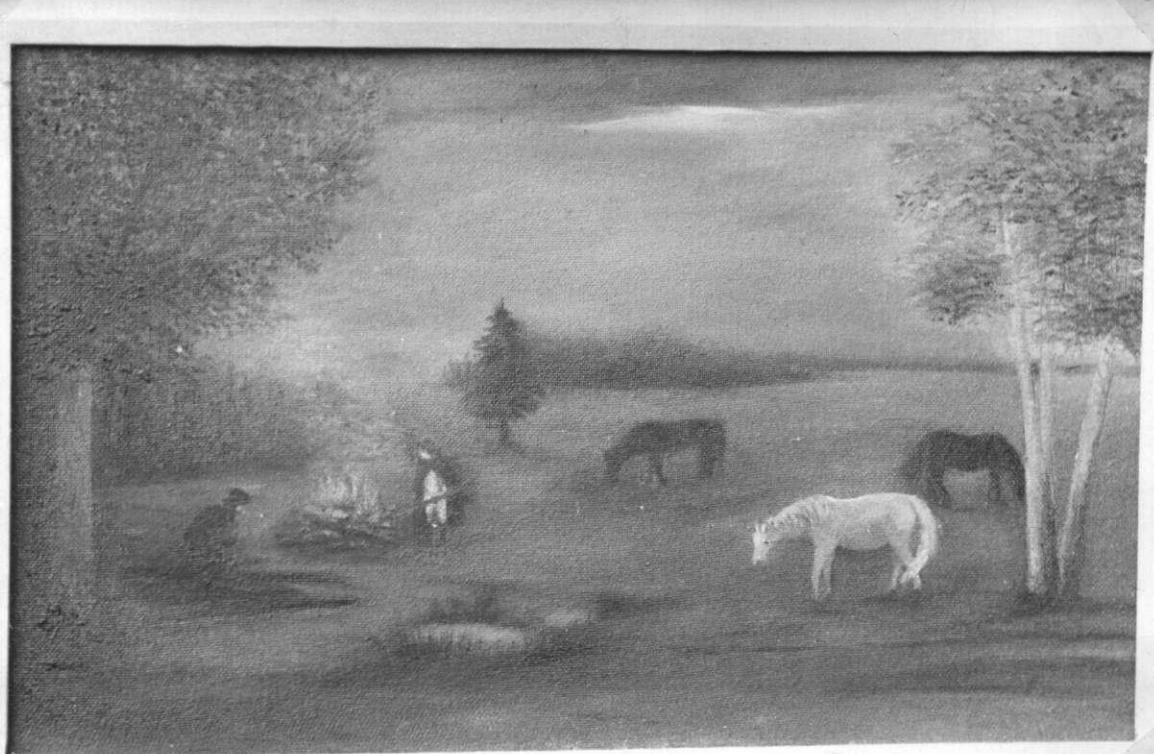
Muotraukos

Σ. Dileckienė po susitikimo su
mokytojais ir moksleiviais
1983 m. V. Kalasausko nuot.

Vienas iš paveikslų

„Makliqoné”